

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ДЛЯ ПОТРЕБ ОБЛІКОВОЇ СИСТЕМИ ПІДПРИЄМСТВА

ECONOMIC ESSENCE AND CLASSIFICATION OF RECEIVABLES TO THE NEEDS OF THE ACCOUNTING SYSTEM OF THE ENTERPRISE

УДК 657

Зінченко О.В.

к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і аудиту

Київський національний університет технологій та дизайну

Крутих О.В.

студент

Київський національний університет технологій та дизайну

Висвітлено актуальні питання поняття та класифікації дебіторської заборгованості на підприємстві в сучасних умовах господарювання. Вивчено їх теоретичне обґрунтування на підставі чинного нормативно-правового законодавства. Розглянуто основи організації та ведення бухгалтерського обліку розрахунків із дебіторами підприємства. Наведено поняття об'єкта дебіторської заборгованості та його класифікація для потреб обліку.

Ключові слова: дебіторська заборгованість, класифікація, економічна сутність, поняття, структура.

Освещены актуальные вопросы понятия и классификации дебиторской задолженности на предприятии в современных условиях хозяйствования. Изучено их теоретическое обоснование на основании действующего нормативно-правового законодательства.

Рассмотрены основы организации и ведения бухгалтерского учета расчетов с дебиторами предприятия. Приведены понятия объекта дебиторской задолженности и их классификация для нужд учета.

Ключевые слова: дебиторская задолженность, классификация, экономическая сущность, понятие, структура.

The actual issues of the concept and classification of accounts receivable at the enterprise in modern conditions of management are highlighted. Their theoretical substantiation was studied on the basis of the current normative-legal legislation. The basis of organization and accounting of settlements with debtors of the enterprise is considered. The concept of an object receivable and its classification for accounting purposes is given.

Key words: receivable, classification, economic essence, concept, structure.

Постановка проблеми. У процесі своєї діяльності підприємство не завжди здійснює розрахунки з іншими підприємствами або фізичними особами одночасно з передачею майна, виконанням робіт, наданням послуг. У зв'язку із цим у нього виникає дебіторська заборгованість. Дебіторська заборгованість визначається як сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату. Дебіторами можуть бути як юридичні, так і фізичні особи, які заборгували підприємству грошові кошти, їх еквіваленти або інші активи.

Організація обліку розрахунків із дебіторами має стратегічне значення для суб'єктів господарювання. Результати цього процесу впливають на фінансову стійкість, базу оподаткування підприємства, формування доходів та витрат і, як наслідок, на досягнення стратегічних цілей його розвитку в умовах ринку та забезпечення конкурентоспроможності, прибутковості господарської діяльності.

Актуальним питанням є перевірка правильності, своєчасності, достовірності інформації про фінансовий стан суб'єкта господарювання, дебіторської заборгованості та законності господарських операцій, у результаті яких вона виникає. Облік дебіторської заборгованості є одним із ключових завдань у вирішенні проблем, що виникають під час поточного управління підприємством, у тому числі з позиції оптимального співвідношення між ліквідністю та прибутковістю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питанням обліку дебіторської заборгованості присвячено наукові праці багатьох вітчизняних і зарубіжних учених. Значний внесок у розвиток теоретичних та практичних аспектів бухгалтерського

обліку та економічного аналізу зробили такі вітчизняні вчені, як М.Т. Білуха, Ф.Ф. Бутинець, А.М. Герасимович, С.Ф. Голов, З.В. Гуцайлюк, Й.Я. Даньків, В.І. Єфименко, Л.М. Кіндрацька, Г.Г. Кірейцев, М.В. Кужельний, Ю.А. Кузьмінський, В.Г. Лінник, Є.В. Мних, І.М. Парасій-Вергуненко, О.А. Петрик, В.В. Сопко, В.Г. Швець, а також зарубіжні вчені: І. Бернар, К. Друрі, Ж.-К. Коллі, Д. Стоун, К. Хітчінг.

Значна увага до стану розрахунків із дебіторами пов'язана з необхідністю врахування змін бізнес-середовища, що змушує суб'єктів господарювання знаходити нові підходи до оптимізації цього процесу, опрацюувати нові форми та методи аналізу дебіторської заборгованості, розробляти системи оцінки показників стану розрахунків із використанням новітніх досягнень у галузі сучасних інформаційних технологій для автоматизації обробки потрібної інформації та прийняття відповідних управлінських рішень.

Методика розрахунків із дебіторами є невід'ємною частиною системи бухгалтерського обліку підприємства та фінансової звітності. Їх важливість визначається необхідністю гармонізації теорії та практики вітчизняного бухгалтерського обліку відповідно до вимог міжнародних стандартів. Виходячи із цього, зазначене вище свідчить про актуальність теми дослідження.

Постановка завдання. Наявні наукові праці є значним та важливим внеском у вдосконалення облікової системи дебіторської заборгованості. Проте є аспекти, які слід вивчити, зокрема економічну сутність дебіторської заборгованості, класифікацію для облікових потреб та низку проблемних питань, що виникають в означеному спрямуванні,

що є метою дослідження. Для досягнення означеної мети поставлено такі завдання:

- дослідити склад і структуру дебіторської заборгованості з урахуванням положень міжнародних та вітчизняних стандартів бухгалтерського обліку й фінансової звітності;
- проаналізувати положення міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та їх вплив на організацію обліку дебіторської заборгованості;
- дослідити правові аспекти регулювання розрахунків із дебіторами в обліковій практиці суб'єктів господарювання;
- узагальнити підходи до інформаційного та організаційно-методичного забезпечення обліку дебіторської заборгованості.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Проведене дослідження свідчить, що в економічній літературі класифікують дебіторську заборгованість за різними критеріями. Автори виділяють класифікаційні ознаки дебіторської заборгованості, що не дає змоги її охарактеризувати. Для належної побудови облікової системи та її управління доцільно уточнити та доповнити методологічну базу щодо класифікації дебіторської заборгованості. Це сприятиме розширенню спектру обліково-аналітичної інформації щодо дебіторської заборгованості для управління ними.

Передумовою дослідження питань обліку дебіторської заборгованості є визначення цих понять та їх економічного змісту. В економічних джерелах із бухгалтерського обліку поняття заборго-

ваності узагальнено і майже не розглядається. Дебіторська заборгованість за умови існування ймовірності отримання підприємством майбутніх економічних вигід та можливості достовірного визначення її суми належить до активів підприємства, тобто формує його майно. Вчені не дійшли єдиної думки щодо визнання дебіторської заборгованості, що потребує вивчення її поняття (табл. 1).

Виникнення дебіторської заборгованості є нормальною ознакою процесу господарської діяльності підприємства, і кожен господарюючий суб'єкт зацікавлений в оптимізації її обсягу. Скорочення дебіторської заборгованості є резервом зниження потреби підприємства в обігових коштах та прискорення швидкості їх обігу.

Однак серед науковців відсутній єдиний підхід до класифікації дебіторської заборгованості за різними ознаками, а це унеможливує застосування системного підходу до визнання, оцінки суми і структури цієї заборгованості. Уточнений підхід до класифікації дебіторської заборгованості за різними ознаками узагальнено в табл. 2.

Методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про дебіторську заборгованість та її розкриття у фінансовій звітності врегульовано П(С)БО 10 [7].

Дебіторська заборгованість визнається активом, якщо існує ймовірність отримання підприєм-

Таблиця 1

Аналіз поняття «дебіторська заборгованість»

Назва джерела	Визначення поняття «дебіторська заборгованість»
І.О. Бланк	Сума заборгованості на користь підприємства за наданий ним комерційний кредит, споживчий кредит, а також за попередню оплату продукції, що купується [1]
Н.М. Грабова, В.М. Добровський	Заборгованість інших підприємств та осіб нашому підприємству [2]
О.М. Кияшко	Сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату, що виникла в результаті минулих подій, яку кредитор має право вимагати відшкодувати [3]
Л.О. Лігоненко	Включені до майна підприємства його майнові вимоги до інших осіб, що є його боржниками в правовідносинах, які виникають за різних обставин [4]
М(С)БО 39	Це похідні фінансові активи з фіксованими платежами, які підлягають визначенню та не мають котирування на активному ринку [5]
В.К. Орлова	Сума заборгованості юридичних або фізичних осіб, які в результаті минулих подій заборгували підприємству грошові кошти, їх еквіваленти або інші активи [6]
П(С)БО 10	Поточна дебіторська заборгованість, яка є фінансовим активом (окрім придбаної заборгованості та заборгованості, призначеної для продажу), включається до підсумку балансу за чистою реалізаційною вартістю [7]
П(С)БО 13	Один із видів фінансових активів і визначається як контракт, що дає право отримувати грошові кошти або інший фінансовий актив від іншого підприємства [8]
Д. Стоун, К. Хітчінг	Це сума боргів, які винні підприємству юридичні або фізичні особи та які виникли у результаті господарських взаємовідносин із ними [10]
К.С. Сурніна	Майно (матеріальні ресурси), що не оплачені контрагентами, або готівка, що вилучена з кругообігу оборотних засобів [11]
О.Є. Федорченко	Сума боргів юридичних і фізичних осіб підприємству в готівковій та безготівковій формах, яка виникає внаслідок господарських операцій, що відбулися в результаті минулих подій та підлягають погашенню у майбутньому [12]
Л.В. Черненко	Права (вимоги), що належать продавцю (постачальнику) як кредитору, на повернення боргів платниками та фінансовий ресурс, що тимчасово вилучений із кругообігу і підлягає поверненню у майбутньому [13]

Таблиця 2

Класифікація дебіторської заборгованості

За термінами погашення	Довгострокова заборгованість, поточна заборгованість
За відношенням до обліку та відображенням у звітності	Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом Дебіторська заборгованість за виданими авансами Дебіторська заборгованість за розрахунками з покупцями і замовниками Векселі одержані Дебіторська заборгованість за внутрішніми розрахунками Інша дебіторська заборгованість
За своєчасністю та ступенем вірогідності погашення	Строкова (нормальна) Прострочена – сумнівна і безнадійна
За формою виникнення	Забезпечена, незабезпечена
За причинами виникнення	Виправдана, строк погашення якої не настав Невиправдана – прострочена, а також пов'язана з помилками під час оформлення документів і з порушенням умов договорів
За характером виникнення	Дебіторська заборгованість, що виникла в результаті операційної діяльності Дебіторська заборгованість, що виникла в результаті іншої діяльності
За економічним змістом	Товарна дебіторська заборгованість Нетоварна дебіторська заборгованість

Таблиця 3

Під час формування інформації щодо окремих видів дебіторської заборгованості слід також урахувати такі норми

щодо заборгованості за орендними операціями	П(С)БО 14 «Оренда», затв. Наказом МФУ від 28 липня 2000 р. № 181
щодо заборгованості з поточного податку на прибуток	П(С)БО 17 «Податок на прибуток», затв. Наказом МФУ від 28 грудня 2000 р. № 353
щодо заборгованості за будівельними контрактами	П(С)БО 18 «Будівельні контракти», затв. Наказом МФУ від 28 квітня 2001 р. № 205
щодо заборгованості в іноземній валюті	П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів», затв. Наказом МФУ від 10 серпня 2000 р. № 193
щодо заборгованості пов'язаних осіб	П(С)БО 23 «Розкриття інформації щодо пов'язаних сторін», затв. Наказом МФУ від 18 червня 2001 р. № 303

ством майбутніх економічних вигід та може бути достовірно визначена її сума (п. 5 П(С)БО 10 [7]).

Це означає, що якщо підприємство надасть своєму контрагенту товари (роботи, послуги) без отримання компенсації (безоплатно), дебіторська заборгованість не визнається, адже надходження економічних вигід не очікується. Отже, П(С)БО 10 [7] визначає методи оцінки дебіторської заборгованості на етапах зарахування її на баланс підприємства під час відображення у фінансовій звітності на дату балансу і під час списання з балансу як безнадійної.

Відповідно до П(С)БО 10, дебіторська заборгованість за продукцію, роботи, товари, послуги зараховується на баланс (визнається в обліку) одночасно з визнанням доходу [7]. Таким чином, для визнання поточної дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги виконуються такі критерії визнання доходу (п. 8 П(С)БО 15):

покупцеві передано ризики й вигоди, пов'язані з правом власності на продукцію (товар, інший актив); підприємство не здійснює в подальшому управління та контроль над реалізованою продукцією (товарами, іншими активами); суму доходу (виручку) можна достовірно визначити;

є впевненість, що в результаті операції відбудеться збільшення економічних вигід підприємства, а витрати, пов'язані із цією операцією, можна достовірно визначити.

Одночасно з визнанням дебіторської заборгованості відбувається її класифікація за певними критеріями: строком погашення та зв'язком із нормальним операційним циклом; об'єктами, щодо яких виникла дебіторська заборгованість; своєчасністю погашення.

За строком погашення дебіторська заборгованість може бути довгостроковою і поточною. При цьому враховуються два критерії: строк погашення та зв'язок із нормальним операційним циклом.

Згідно з п. 4 П(С)БО 10 [7], довгострокова дебіторська заборгованість – сума дебіторської заборгованості, яка не виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашена після 12 місяців із дати балансу.

Поточна дебіторська заборгованість – сума дебіторської заборгованості, яка виникає в ході нормального операційного циклу або буде погашена протягом 12 місяців із дати балансу [7].

Критерієм класифікації заборгованості на поточну і довгострокову є операційний цикл. Дебі-

торська заборгованість також класифікується за об'єктами, щодо яких вона виникла, внаслідок цього виділяють такі види дебіторської заборгованості:

заборгованість орендаря за фінансовою орендою, яка відображається в балансі орендодавця;
заборгованість, забезпечена векселями;
надані позики;
дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги;
дебіторська заборгованість за розрахунками (з бюджетом, за виданими авансами, з нарахованих доходів, із внутрішніх розрахунків);
інша дебіторська заборгованість.

Для накопичення інформації про дебіторську заборгованість і відображення операцій за нею у Плані рахунків передбачено рахунки класів 1 «Необоротні активи» та 3 «Кошти, розрахункові та інші активи». Ці рахунки об'єднуються у відповідні статті, які відображаються у Балансі за встановленою НП(С)БО 1 формою.

Для обліку довгострокової дебіторської заборгованості Планом рахунків передбачено рахунок 18 «Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи». Інструкцією № 291 до

цього рахунку передбачено відповідні субрахунки. Для обліку довгострокової дебіторської заборгованості застосовуються тільки перші три субрахунки, передбачені Інструкцією 291. У Балансі (форма № 1) на відповідну звітну дату сальдо цієї заборгованості відображається в рядку 1040.

Облік поточної дебіторської заборгованості ведеться на рахунках 34 «Короткострокові векселі одержані», 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» та 37 «Розрахунки з різними дебіторами».

Реформування економіки України в напрямі орієнтації на європейську інтеграцію зумовило необхідність розроблення та приведення у відповідність з міжнародними вимогами методики й організації бухгалтерського обліку підприємств. В обліку дебіторської заборгованості за П(С)БО та МСФЗ є певні відмінності. У зв'язку з тим, що підприємства переходять до ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності відповідно до вимог МСБО та МСФЗ, проблема гармонізації національних та міжнародних стандартів обліку дебіторської заборгованості є актуальною.

Таблиця 4

Залежно від своєчасності погашення дебіторська заборгованість поділяється на:

дебіторську заборгованість, строк оплати якої не настав (строкову дебіторську заборгованість)	
дебіторську заборгованість, не сплачену в строк (прострочену), у тому числі сумнівну і безнадійну	
Сумнівний борг – поточна дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги, щодо якої є невпевненість у її погашенні боржником [7].	Безнадійна дебіторська заборгованість – поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує впевненість про її неповернення боржником або за якою минув строк позовної давності [7].

Таблиця 5

Можна виділити ще два особливі види дебіторської заборгованості:

відстрочені податкові активи	сума податку на прибуток, що підлягає відшкодуванню у наступних періодах і виникає, коли обліковий прибуток є меншим за податковий прибуток (відображаються у рядку 1045 Балансу, форма № 1); методологічні засади відображення в обліку відстрочених податкових активів регламентуються П(С)БО 17
витрати майбутніх періодів	витрати, здійснені у звітному періоді, але які будуть визнані витратами у Звіті про фінансові результати в майбутніх звітних періодах згідно з принципом відповідності доходів і витрат (відображаються в рядку 1170 Балансу, форма № 1). До витрат майбутніх періодів належать витрати, пов'язані з підготовчими до виробництва роботами в сезонних галузях промисловості; з освоєнням нових виробництв та агрегатів; сплачені авансом орендні платежі; оплата страхового полісу, передоплата періодичних видань.

Таблиця 6

Принципи обліку такої заборгованості можна знайти в різних стандартах, зокрема:

МСБО 1 «Подання фінансової звітності»	відображення дебіторської заборгованості у фінзвітності
МСБО 18 «Дохід», МСБО 16 «Основні засоби»	визнання короткострокової дебіторської заборгованості без оголошеної ставки відсотка, дисконтування майбутніх грошових надходжень і застосування ефективної ставки відсотка під час оцінки довгострокової торговельної дебіторської заборгованості
МСБО 32 «Фінансові інструменти: подання», МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання й оцінка», МСФЗ 9 «Фінансові інструменти»	визнання та облік дебіторської заборгованості як фінансового інструменту і припинення її визнання активом
МСФЗ 7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації»	вимоги до розкриття у звітності інформації про дебіторську заборгованість

На відміну від національних стандартів бухгалтерського обліку МСБО та МСФЗ не передбачено окремого стандарту для обліку дебіторської заборгованості.

Порівняльний аналіз ведення обліку згідно з П(С)БО та МСБО (МСФЗ) подано в табл. 7.

Облік дебіторської заборгованості за національними та міжнародними стандартами має спільні і відмінні риси. За національними стандартами дебіторська заборгованість регулюється П(С)БО, а за міжнародними стандартами зазначаються загальні правила. Отже, для гармонізації обліку дебіторської заборгованості за П(С)БО та МСБО (МСФЗ) слід удосконалити національну облікову систему, враховуючи міжнародний досвід. Це підвищить повноту, суттєвість і достовірність облікової інформації для ефективного управління дебіторською заборгованістю.

На сучасному етапі розвитку вітчизняної економіки суттєвою проблемою є суперечності нормативно-законодавчої бази з регулювання господарської діяльності підприємств. Суперечності, що зустрічаються в нормативних документах, призводять до помилок в обліковій практиці. Крім того, важливою проблемою є також недосконалість методики обліку, яка відкриває можливості для приховувань і зловживань із боку підприємств.

Унаслідок проведеного дослідження стану дебіторської заборгованості з'ясовано, що в обліковій практиці існують різні її види, особливу увагу викликає довгострокова дебіторська заборгованість підприємства.

Аналітичний облік дебіторської заборгованості слід здійснювати у розрізі окремих дебіторів. З огляду на запропоновані зміни підходів до оцінки дебіторської заборгованості слід удоскона-

Таблиця 7

Аналіз дебіторської заборгованості згідно з П(С)БО та МСБО (МСФЗ)

Операція	Згідно П(С)БО	Згідно МСБО (МСФЗ)
Класифікація дебіторської заборгованості	1. Довгострокова (п.4 П(С)БО 10 [7]). 2. Поточна (п.4 П(С)БО 10 [7]), у т. ч.: за товари, роботи, послуги; за розрахунками з бюджетом, за виданими авансами, нарахованими доходами, внутрішніми розрахунками; інша дебіторська заборгованість	1. Непоточна (довгострокова) (§ 57 МСБО 1). 2. Поточна. Дебіторська заборгованість також ділиться на два види (п.«є» § 54 МСБО 1): торговельна; інша
Визнання та оцінка	Поточна заборгованість визнається одночасно з визнанням доходу від реалізації та оцінюється за первісною вартістю (п. 6 П(С)БО 10 [7]). Під час надання відстрочення платежу з утворенням різниці між справедливою вартістю і номінальною сумою майбутнього платежу різниця визнається доходом за нарахованими процентами (п.6 П(С)БО 10 [7])	Здійснюється аналогічно П(С)БО 10 [7]. Після первісного визнання дебіторська заборгованість, що є фінансовим інструментом згідно з МСБО 39, оцінюється за амортизованою собівартістю за допомогою методу ефективного процента (§ 46 МСБО 39)
Відображення в балансі	Поточна дебіторська заборгованість, що є фінансовим активом (крім придбаної заборгованості), включається до підсумку балансу за чистою вартістю реалізації, яка дорівнює первісній вартості за вирахуванням суми резерву сумнівних боргів (далі – РСБ) (п.4, 7 П(С)БО 10 [7]). При цьому первісна вартість і сума РСБ показуються в балансі окремими рядками. Довгострокова дебіторська заборгованість, що підлягає погашенню протягом 12 місяців із дати балансу, відображається на ту ж дату у складі поточної. А та, на яку нараховуються проценти, відображається за теперішньою вартістю. Визначення теперішньої вартості залежить від виду заборгованості та умов її погашення (п. 12 П(С)БО 10)	Торговельна дебіторська заборгованість відображається у фінзвітності за чистою вартістю реалізації без зазначення первісної вартості та суми РСБ. Така оцінка не є згортанням (§ 33 МСБО 1)
Нарахування резерву сумнівних боргів	П(С)БО 10 [7] (п. 4) класифікує дебіторську заборгованість як звичайну, сумнівну і безнадійну. Це П(С)БО містить порядок створення та обліку РСБ (п. 8-11), а також приклади розрахунку РСБ	У МСБО та МСФЗ відсутня така класифікація дебіторської заборгованості. Але класифікація, подібна до тієї, що наведена в П(С)БО 10, використовується на практиці. Критерії переведення заборгованості з одного класу до іншого підприємство визначає самостійно. У МСБО та МСФЗ немає алгоритму розрахунку РСБ, проте методи розрахунку, наведені в П(С)БО 10 [7], застосовуються на практиці

лити структуру балансу. Зміни в балансі сприятимуть достовірному та правдивому відображенню інформації про дебіторську заборгованість з урахуванням вимог сучасного ринкового середовища.

Висновки з проведеного дослідження.

У зв'язку з тим, що довгострокова дебіторська заборгованість виникає на підприємствах, які потребують залучення додаткових грошових коштів на реалізацію довгострокових проектів, а в нормативних документах та економічній літературі не наведено методик оцінки й управління її розмірами, доцільно створювати резерв щодо довгострокової дебіторської заборгованості, що може суттєво вплинути на фінансові показники діяльності.

Під час розроблення аналітичних процедур управління дебіторською заборгованістю істотне значення має деталізація робочого Плану рахунків, який сприятиме формуванню звітності та необхідної додаткової інформації на підставі використання субрахунків другого, третього і наступних порядків для відображення дебіторської заборгованості за такими ознаками, як склад, валюта розрахунків, строки погашення, види продукції, забезпеченість.

Загальну класифікацію дебіторської заборгованості в системі обліку доцільно представляти в розрізі декількох рівнів, де основними визначальними чинниками є інформативність та відповідність завданням управління. Досліджена класифікація дебіторської заборгованості розкриває економічну природу різних її видів та відповідає структурі бухгалтерського балансу. Вона дає змогу згрупувати заборгованість за термінами її виникнення, за видами, за об'єктами обліку та строками непогашення.

У процесі дослідження уточнено сутність дебіторської заборгованості за національними і міжнародними стандартами бухгалтерського обліку, узагальнено підходи до класифікації дебіторської заборгованості за різними ознаками, що сприятиме вирішенню проблеми узагальнення інформації щодо розрахунків із дебіторами залежно від цільових потреб користувачів.

Основними завданнями вдосконалення облікової системи дебіторської заборгованості є:

оцінювання фінансового стану потенційних дебіторів, а також показників, що їх характеризують, зокрема репутації на ринку, їхньої платоспроможності, терміну існування; визначення найефективніших форм повернення боргу; визначення допустимої найбільшої суми боргу взагалі та для одного покупця.

Проведене дослідження спрямоване на вдосконалення облікової системи дебіторської заборгованості, що сприятиме забезпеченню достовірної, повної та достовірної інформації щодо її стану для користувачів фінансової звітності. Викладені погляди можна використовувати для управлінських рішень щодо регулювання розрахунків та управління дебіторською заборгованістю.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бланк И.А. Управление активами и капиталом. К.: Ника-Центр, Эльга, 2003. 448 с.
2. Грабова Н.М., Добровский В.Н. Бухгалтерский учет в производственных и торговых предприятиях: учебное пособие для студентов вузов; под ред. Н.В. Кужельного. К.: А.С.К., 2004. 320 с.
3. Кияшко О.М. Облік та аналіз дебіторської заборгованості в системі управління підприємством: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит». Київ, 2011. 21 с.
4. Лігоненко Л.О., Новікова Н.М. Управління дебіторською заборгованістю підприємства: навч. посіб. К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2005. 275 с.
5. МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка». URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
6. Фінансовий облік: підручник / В.К. Орлова, М.С. Орлов, С.В. Хома; 2-е вид., доп. і перероб. К.: ЦУЛ, 2010. 510 с.
7. П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», затв. Наказом МФУ від 08.10.99 № 237. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0725-99>.
8. П(С)БО 13 «Фінансові інструменти», затв. Наказом Міністерства фінансів України від 30.11.01 № 559. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
9. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
10. Стоун Д., Хитчинг К. Бухгалтерский учет и финансовый анализ; пер. с англ. Ю.А. Огибин, Г.А. Огибин. М.: Сирин, 1998. 302 с.
11. Сурніна К.С. Удосконалення обліку дебіторської і кредиторської заборгованості промислових підприємств: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.06.04 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит». Луганськ, 2002. 19 с.
12. Федорченко О.Є. Облік і аналіз розрахунків з дебіторами (на прикладі текстильних підприємств легкої промисловості): автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит». Київ, 2009. 23 с.
13. Черненко Л.В. Управління дебіторською заборгованістю в аграрних підприємствах: дис. ... к.е.н.: 08.00.04. К., 2007. 241 с.

REFERENCES:

1. Blank I. A. Management of Assets and Capital / I. A. Blank. – K.: Nik-Center, Elga, 2003. – 448 p.
2. Accounting in production and trading enterprises: A manual for students of high schools. Grabova N. M., Dobrovskii VN Ed. N.V. Kuzhezhnyy – K.: Publishing house ASK, 2004. – 320 p.
3. Kyashko O. M. Accounting and analysis of receivables in the system of enterprise management: author's abstract. dis for obtaining sciences. Degree Candidate econ Sciences: special 08.00.09 "Accounting, Analysis and Audit" / O.M. Kyashko. – Kiev, 2011. – 21 p.
4. Ligonenko L.O. Management of receivables of the enterprise: teaching. manual / L.O. Ligonenko, N. M. Novikova. – Kyiv: Kyiv. nats trad.-ekon. Unt., 2005. – 275 p.

5. IAS 39 "Financial Instruments: Recognition and Measurement"
6. Orlova VK Financial Accounting: Teach. under the arm. / V.K. Orlova, M.S. Orlov, S.V. Khoma. – 2nd form., Additional. and reworked. – K.: ZUL, 2010. – 510 p.
7. P(C)BO 10 "Accounts Receivable", pos. By order of the MFU from 08.10.99. №. 237
8. P (C) BO 13 "Financial Instruments", pos. Order of the Ministry of Finance of Ukraine dated November 30, 2011 №. 559.
9. The Tax Code of Ukraine dated 02.12.2010 № 2755-IV
10. Stone D. Accounting and Financial Analysis / Stone D., Hitching K.; per. from english Yu.A. Ogibin, GA Bent over – M.: Sirin, 1998 – 302 s.;
11. Surnina K. S. Improvement of accounts receivable and accounts payable of industrial enterprises: author's abstract. dis for obtaining sciences. Degree Candidate econ Sciences: special 08.06.04 "Accounting, Analysis and Audit" / KS Surnina. – Lugansk, 2002. – 19 p.
12. Fedorchenko O. E. Accounting and analysis of settlements with debtors (for example, textile enterprises of light industry): author's abstract. dis for obtaining sciences. Degree Candidate econ Sciences: special 08.00.09 "Accounting, Analysis and Audit" / O. Ye. Fedorchenko. – Kiev, 2009. – 23 p.
13. Chernenko L. V. Management of accounts receivable in agrarian enterprises: diss. ... PhD: 08.00.04 / Chernenko L.V. – K., 2007. -241 p.

Zinchenko O.V.

Candidate of Economic Sciences,
Senior Lecturer at Department of Accounting and Audit
Kiev National University of Technology and Design

Krutykh O.V.

Student
Kiev National University of Technology and Design

ECONOMIC ESSENCE AND CLASSIFICATION OF RECEIVABLES TO THE NEEDS OF THE ACCOUNTING SYSTEM OF THE ENTERPRISE

The economic substance of the accounts receivable is investigated and the factors influencing its emergence in the course of activity of the company are defined, the generalizations of the receivables assessment are theoretical basis for the calculations with debtors, which demand the decision are found out.

The content of the main normative documents and special literature on the subject of the study is analyzed and summarized, the essence of the concept of accounts receivable as the amount of debts of legal entities and individuals in the enterprise in cash and non-cash forms, which arise as a result of economic operations that occurred as a result of past events and are subject to repayment in the future

The essence of the assessment of accounts receivable is specified in both national and international accounting standards, generalized approaches to the classification of receivables on different grounds, which will help to solve the problems of generalizing information on settlements with debtors depending on the target needs of users. The general classification of accounts receivable in the accounting system should be presented in terms of several levels, where the main determinants of informativeness and compliance with management tasks.

Accounts receivable under inflation for buyers are a source of lending to their business on a lucrative basis, since it represents an interest-free credit. This leads to a revision of the traditional understanding of the very nature of receivables and the need for effective management measures aimed at regulating its size.

Competitive economic environment has a significant impact on the formation and adoption of information and reasonable management decisions. Using an effective method of accounting for receivables helps to improve the quality and efficiency of information. This will ensure effective control over the status of settlements with debtors, will help reduce the risk of arrears and formulate a rational policy for granting loans, as well as strengthen the financial position and increase the rational use of funds by economic entities in rapidly changing market conditions.